

Københavns Universitet 1479-1979, bind XII og XIII, Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet 1. og 2. (G.E.C. Gad, 1979-83). 595 + 549 s.

Som det yngste af de fem fakulteter kommer det matematisk-naturvidenskabelige naturligvis til sidst, men kan dog have den tilfredsstillende, at dets historie (modsat dets udspring det filosofiske) dog er udkommet. I et indledningsafsnit gøres opmærksom på, at adskillige fag fra først af betragtedes som »hjælpefag« for medicin (f.eks. botanik), i og for sig en parallel til de fleste humanistiske fags basisrolle for teologien.

Men med den empiriske videnskabs fremstormen med Newton og Leibniz m.fl. får fagene i 1700-tallet vind i sejlene, og næppe med urette betones merkantilismens interesse for alskens »teknik«. Mere end videnskabsteoretiske overvejelser var det nok universitetsselvstyret, der hæmmede en selvstændiggørelse; thi det har alle dage været svært at få nye fag styrket, såfremt det kun kunne ske på bekostning af allerede etablerede. Og det antydes, at oprettelsen af Polyteknisk Læreanstalt 1829 kom til at betyde en forsinkelse.

Allerede i 1840'erne havde faggruppen omtrent paritet med humaniora, og i 1850 (efter »professorpartiet«s politiske sejr 1848) selvstændiggjordes fagene som eget fakultet, interessant nok betydeligt tidligere end i det Tyskland, hvortil man ellers længe havde nære faglige kontakter. Til gengæld var studentertilgangen fortsat yderst lav, ja først omkring 1940 overgik man det teologiske fakultet.

Som fagenes tidlige historie i mangt og meget var knyttet til de respektive lærestole, bliver meget af fremstillingen en samling biografier, hvori der

dog ofte er spændende læsestof, f.eks. den bitre strid mellem Steenstrup og Schjødte m.fl.

Men ellers er der store forskelle på fremstillingen fra disciplin til disciplin. Groft sagt kan man gå ud fra, at fag, der rummer en Worm, Rømer eller Bartholin i deres »anerække«, har den største historiske bevidsthed. Og i betragtning af den rolle »statistik« vitterligt spillede i den senere enevældes reformiver, er det beklageligt, at denne faggren først behandles fra ca. 1860 (foruden et andetsteds placeret afsnit om forsikringsmatematik; mon mere vil kunne findes, når jura og statskundskab ad åre udkommer?).

På grund af zoologiens mange foregreninger er det nyttigt at finde en veritabel stemme over underdisciplinernes udvikling. Men nærmer vi os nutiden, ser vi her som så ofte i dette værk, at »faget« dominerer på læreanstaltens bekostning; ikke blot opremses udviklingen på de nye universiteter, men der trækkes linier langt ud, ja sågar til Statens Skadedyrslaboratorium! Og netop dette fags glørværdige historie taget i betragtning virker det mildt sagt absurd at finde Otto Fabricius benævnt en fjern slægtning af (holsteneren) J.C. Fabricius! De har intet andet end smedenavnet til fælles.

Omvendt optræder der fagskildringer, der giver indtryk af, at pågældende fag intet havde været uden universitet. Men retfærdigvis skal det betones, at specielt Zoologisk Museum indtager en museal særstilling ved netop at være en universitetsinstitution.

For en institutions- og videnskabshistorisk læser virker det, som om man ofte virkningsfuldt kunne have forkortet nutidsafsnit ned, da navne og bebandingslister nu engang lettest lader sig finde i de relevante årsberetninger. F.eks. er det ultrakorte afsnit om geodæsi forsynet med en imponerende lit-

teraturliste, der lader ane, at faget faktisk har en respektabel historie, som læseren nu snydes for. Men specielt skal redaktionen roses for de mange bibliografiske afsnit, der giver værket betydelig brugsværdi.

Troels Dahlerup

F.J. Billeskov Jansen: *Liv og Lærdom. Kapitler af dansk videnskabs historie.* (Gyldendal, 1983). 297 s., ill.

Kan det tilsyneladende virke, som om de klassiske lærdomssays epoke er passé, demonstrerer Billeskov Jansen her, at dette heldigvis ikke er tilfældet. Afhandlingerne er ofte bygget over tidligere arbejder (kronikker, foredrag eller disputatsoppositioner), og som understreget i undertitlen skal bogen betragtes som et bidrag til dansk lærdomshistorie, i ikke ringe grad et supplement til den københavnske universitetshistorie.

Indholdet spænder fra Ole Worm over fysikeren Kratzenstein til H.C. Ørsted, medens anden halvdel specielt rummer en række portrætskitser af forfatterens forgængere, lærere og kolleger, som f.eks. Paul Rubow, selv en mester i det kritiske essay, og med et virkeligt scoop genoptrykkes De Berlingske Avisers over to numre bragte udførlige referat fra Rubows disputats 1921. Dette var nyhedsstof en gang for meget længe siden. Til slut demonstreres i en kort selvbiografi betydningen af Holbergstudierne som indfaldsvinkel til på engang litteratur og lærdomshistorie.

Der er kun grund til at være den lærde forsker taknemmelig for disse indholdsmættede og altid veloplagede essays, der spænder fra emblematik over symbolforskning til ideologikritik, og som giver videre kredse nem adgang til på en underholdende måde at stifte be-

kendtskab med lærdommens vide perspektiver.

Troels Dahlerup

Sidsel Eriksen, Per Ingesman, Mogens Melchiorsen, John Pedersen (red.): *Socialhistorie og samfundsforandring.* (Forlaget Historia, Århus 1984). 260 s., 122 kr.

Ideen til denne bog skal findes i de senere års voksende interesse for socialhistorie og den succes, forlaget Historia opnåede med en tidligere udgivelse »Nye strømninger i dansk lokalhistorie« fra 1981.

Udsendelsen af »Dansk Socialhistorie« affødte en kritik af dens socioøkonomiske historieopfattelse, der reducerede de menneskelige levevilkår til nogle statistiske (makro)størrelser og dermed så bort fra dagliglivet med dets mange nære kontakter og ansigt til ansigt relationer. Lokalhistoriebogens forskellige bidrag kunne imidlertid vise hen til både problemstillinger og relevante metoder, når det gjaldt om at beskrive og kortlægge befolkningens hverdag: de materielle levevilkår, holdninger, værdier og dertil egnet kildemateriale.

Derfra og til ideen om en bog om »nye strømninger i dansk socialhistorie« var der ikke langt. Redaktionsgruppen satte som mål for en kommende socialhistorie, at den skulle »anlægge en helhedssynsvinkel, et totalt perspektiv, hvortil samtlige historiske specialdiscipliner må yde deres bidrag« (side 6). Man valgte at koncentrere sig om det 19. og 20. århundrede og henvendte sig til en række yngre historikere og etnologer, der hver på deres måde skulle give et bud på, hvad en hverdagslivets socialhistorie kan og skal indeholde.

Etnologen Bjarne Kildegaard skri-